

Рівненський державний гуманітарний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра екології, географії та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК16 Основи екологічної токсикології

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність **101 Екологія**

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма **Екологія**

(назва спеціалізації)

інститут, факультет **психолого-природничий**

(назва інституту, факультету)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма _____ Основи екологічної токсикології _____ для здобувачів
(назва навчальної дисципліни)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю / освітньою програмою 101 Екологія / Екологія

Мова навчання українська

Розробники: Д.В. Лико - завкафедри екології, географії та туризму, доктор с.-г. наук,
професор

_____
_____
_____

(автори, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Протокол № 10 від «27» серпня 2019 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

(підпис) (Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 5

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету (доц. Павелків В.Р.)

_____, 20__ рік

_____, 20__ рік

Робоча програма Основи екологічної токсикології для здобувачів
(назва навчальної дисципліни)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю / освітньою програмою 101 Екологія / Екологія

Мова навчання українська

Розробники: Д.В. Лико - завкафедри екології, географії та туризму, доктор с.-г. наук, професор

_____
_____
_____

(автори, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології, географії та туризму РДГУ

Протокол № 1 від «14» січня 2020 року

Завідувач кафедри екології, географії та туризму

_____
(підпис)

(Д.В.Лико)
(прізвище та ініціали)

Робоча програма схвалена навчально-методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол № 1 від «11» лютого 2020 року

Голова навчально-методичної комісії _____ (Сяська І.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____, 20__ рік

_____, 20__ рік

Вступ (загальні положення)

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи екологічної токсикології» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія» для підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія».

При розробці робочої програми враховано «Положення про робочу програму навчальної дисципліни», яке розроблено та введено в дію рішенням Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету від «31» жовтня 2019 р., протокол №9.

Робоча програма є нормативним документом, за своїм змістом визначає компетентності, якими повинен володіти здобувач вищої освіти.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 3,0	Галузь знань 10 «Природничі науки»	Вибіркова ВК 16
Модулів — 1	Спеціальність: 101 „Екологія”	Рік підготовки:
Змістових модулів —3		2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр
Загальна кількість годин — 90		3-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних —2 самостійної роботи студента — 1,5	Другий (магістерський) рівень вищої освіти	16 год.
		Практичні роботи
		20 год.
		Лабораторні роботи
		—
		Самостійна робота студента
		54 год.
		Індивідуальні завдання: 12 год.
		Вид контролю: модульний залік
Дисципліни, що були вивчені раніше: згідно структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної

і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання — 40/60 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Основи екологічної токсикології» є надання студентам відомостей про фізичні, хімічні, біологічні властивості, шляхи проникнення в організм, розподілу і виведення з нього та механізми токсичної дії отрут; вивчення процесів надходження токсикантів в екосистеми, накопичення їх живими і неживими компонентами.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити студентів із дослідженнями впливу речовин на організм на різних рівнях (клітина, окремий орган та організм в цілому, популяція і екосистема);
- сформувавши підхід до вивчення токсичності отруйних речовин на базі врахування їх властивостей, шляхів надходження до організму, токсикокінетики, вибіркової дії, особливостей організму, додаткових факторів;
- сприяти формуванню у студентів хіміко-експертного мислення та виробленню вмінь і навичок щодо методів визначення ксенобіотиків та їх метаболітів в об'єктах біологічного походження.

Згідно з освітньо-професійною програмою «Екологія» у результаті вивчення навчальної дисципліни «Основи екологічної токсикології» студент повинен володіти наступними **компетентностями:**

загальними:

- **ЗК06.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- **ЗК08.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

спеціальними (фаховими):

- **ФК14.** Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування;
- **ФК24.** Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.;
- **ФК31.** Здатність розуміти ключові фізичні та хімічні поняття, закони та властивості хімічних елементів і їх сполук;
- **ФК32.** Знання механізмів розвитку і форм токсичного процесу при впливі токсикантів на біоценоз та його складові, розуміння можливих перетворень та шляхів розповсюдження шкідливих речовин у довкіллі та живих організмах.

3. Програмні результати навчання

- **ПР03.** Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування;
- **ПР09.** Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення;
- **ПР19.** Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти;
- **ПР30.** Демонструвати розуміння ключових фізичних та хімічних понять, законів та властивостей хімічних елементів, сполук та їхнього впливу на стан навколишнього середовища;
- **ПР31.** Характеризувати процеси розподілу певного токсиканта в абіотичних і біотичних елементах довкілля та прогнозувати можливі прояви токсичності та шкідливої дії хімічних факторів на складові екосистем.

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Зміст, завдання та основні поняття екологічної токсикології.

Тема 1. Предмет, завдання і методи екологічної токсикології.

Визначення «екологічна токсикологія». Предмет екологічної токсикології. Головна мета та основні завдання дисципліни «Основи екологічної токсикології». Перелік питань, розгляд яких передбачає дисципліна «Основи екологічної токсикології».

Тема 2. Отрути та їх класифікація.

Отрути за характером дії на організм, агрегатним станом, за походженням, ступенем небезпеки.

Тема 3. Гострі і хронічні отруєння.

Причини гострих і хронічних отруєнь. Ознаки отруєння організму людини і тварин. Лікування і профілактика отруєнь.

Змістовий модуль 2. Загальна характеристика токсичних речовин і процесів.

Тема 4. Токсикокінетика екотоксикантів.

Загальні уявлення про токсикокінезику і екологічну токсикокінезику. Основні параметри токсикокінезики.

Тема 5. Шляхи проникнення отрут в організм. Виведення отрут з організму.

Проникнення через мембрани. Всмоктування з дихальних шляхів, шлунково-кишкового тракту, через шкіру. Розподіл, транспортування і перетворення отрут.

Тема 6. Токсикодинаміка та екотоксикодинаміка.

Загальні уявлення про токсикодинаміку і екотоксикодинаміку. Пряма дія. Кумуляція. Адаптація. Рівні екотоксичного ефекту.

Змістовий модуль 3. Техногенні і біогенні токсини.

Тема 7. Хімічні елементи і радіонукліди.

Забруднення довкілля. Екотоксиканти. Хімічні елементи різних класів токсичності. Токсичні сполуки сірки і азоту. Стійкі органічні забруднювачі. Пестициди. Використання пестицидів. Основні хлорорганічні сполуки. Хімічні канцерогени. Канцерогенні речовини. Мінеральні волокна. Ароматичні вуглеводні.

Тема 8. Токсикологія отрут рослин, грибів, отруйних змій і членистоногих.

Мікотоксини, фітотоксини і зоотоксини. Поширеність отруйних рослин. Токсини вищих рослин. Фітотоксини. Основні групи отруйних тварин.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Зміст, завдання та основні поняття екологічної токсикології.						
Тема 1. Предмет, завдання і методи екологічної токсикології.	10	2	2	–	–	6
Тема 2. Отрути та їх класифікація.	12	2	4	–	–	6
Тема 3. Гострі і хронічні отруєння.	10	2	2	–	–	6
Разом за змістовим модулем 1.	32	6	8	–	–	18
Змістовий модуль 2. Загальна характеристика токсичних речовин і процесів.						
Тема 4. Токсикокінетика екотоксикантів.	10	2	–	–	–	8
Тема 5. Шляхи проникнення отрут в організм. Виведення отрут з організму.	10	2	–	–	–	8
Тема 6. Токсикодинаміка та екотоксикодинаміка.	10	2	2	–	–	6
Разом за змістовим модулем 2.	30	6	2	–	–	22
Змістовий модуль 3. Техногенні і біогенні токсини.						
Тема 7. Хімічні елементи і радіонукліди.	20	2	10	–	–	8
Тема 8. Токсикологія отрут рослин, грибів, отруйних змій і членистоногих.	8	2	–	–	–	6
Разом за змістовим модулем 3.	28	4	10	–	–	14
ІНДЗ – 12 год.	–	–	–	–	–	–
Усього годин	90	16	20	–	–	54

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правила роботи в хіміко-токсикологічній лабораторії та правила безпеки при роботі з токсикантами	2
2	Класифікація токсичних речовин	2
3	Основи токсикометрії. Визначення класу небезпеки речовин	2
4	Визначення показників гострого отруєння	2
5	Визначення показників токсикодинаміки	2
6	Хімічні елементи першого класу токсичності	2
7	Хімічні елементи другого класу токсичності	2
8	Стійкі органічні забруднювачі (СОЗ)	2
9	Експрес-методики визначення неорганічних речовин	2
10	Експрес-методики визначення пестицидів, фенолів, синільної кислоти	2
Разом		20

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Екологічний тероризм: сутність, проблеми, шляхи усунення.	2
2	Екотоксикологічні питання харчової промисловості.	2
3	Екотоксикологічні проблеми регіону: минуле і сьогодення, шляхи вирішення	2
4	Основні регіональні джерела надходження токсичних речовин у довкілля	2
5	Проблеми комунальної екотоксикології	2
6	Проблеми питної води у регіоні з точки зору екотоксикології	2
7	Проблеми побутової екотоксикології	2
8	Проблеми регіональної промислової екотоксикології	2
9	Проблеми регіональної сільськогосподарської екотоксикології	2
10	Проблеми регіональної харчової екотоксикології	2
11	Радіотоксиканти викидів АЕС	4
12	Регіональна екотоксикологічна проблема забруднення довкілля викидами автотранспорту	2
13	Регіональна екотоксикологічна проблема каналізаційно-стічних вод	2
14	Регіональні джерела надходження і розповсюдження у довкіллі важких металів	2
15	Регіональні джерела надходження у довкілля токсичних газів	4
16	Регіональні екотоксикологічні проблеми утилізації відходів	2
17	Регіональні особливості поширення токсичних рослин	2
18	Регіональні особливості поширення токсичних тварин	2
19	Регіональні проблеми, пов'язані з екотоксикантами автотранспорту	4

20	Розповсюдження екотоксикантів рослинного походження	2
21	Розповсюдження екотоксикантів тваринного походження	2
22	Отруйні найпростіші	2
23	Отруйні медузи і поліпи	2
24	Отруйні черви і павукоподібні	2
	Разом	54

8. Індивідуальні завдання.

Підготувати у вигляді презентації хіміко-технологічний паспорт речовини (обирається самостійно елемент із періодичної системи Д.І. Менделєєва) за такою схемою:

1. Фізико-хімічні властивості.
  - 1.1. Хімічна формула.
  - 1.2. Інші найменування речовини
  - 1.3. Агрегатний стан при нормальних умовах.
  - 1.4. Колір.
  - 1.5. Запах.
  - 1.6. Атомна маса.
  - 1.7. Щільність.
  - 1.8. Температура кипіння.
  - 1.9. Температура плавлення.
  - 1.10. Розчинність у воді.
  - 1.11. Хімічна реакційна властивість.
2. Дія на організм тварин і рослин.
  - 2.1. Симптоматика отруєнь.
  - 2.2. Шляхи проникнення і перетворення в організмі.
3. Характеристика речовини як забруднювача.
  - 3.1. В якому вигляді відбувається забруднення.
  - 3.2. Джерела надходжень в навколишнє середовище.
  - 3.3. З якими екологічними проблемами пов'язаний даний забруднювач.

9. Методи навчання.

- МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
 МН2 – практичний метод (практичні заняття);
 МН3 – наочний метод (метод демонстрацій);
 МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування);
 МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
 МН6 – самостійна робота(проблемний, частково-пошуковий метод);
 МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

10. Методи оцінювання.

- МО2 – усне або письмове опитування
 МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
 МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
 МО9 – захист практичних робіт.
 МО10 – залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90–100	A	зараховано
82–89	B	
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Контроль за процесом засвоєння студентами курсу та якістю знань здійснюватиметься у ході поточного та підсумкового контролю. Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою. Поточний контроль передбачає перевірку знань студентів у ході практичних занять, усні відповіді, виконання презентацій, виконання навчально-дослідних завдань, перевірка письмових завдань зошита самостійної підготовки.

У процесі поточного контролю студенти можуть набирати до 100 балів.

Робота студентів на практичних заняттях оцінюється за п'ятибальною шкалою. 3 бали – «задовільно», 4 – «добре», 5 – «відмінно».

Модуль завершується проведенням підсумкового модульного контролю. Він може проводитися у формі усного опитування чи письмового виконання.

Виконання індивідуального проекту та завдань самостійної роботи з вивчення курсу оцінюються за 20 бальною шкалою.

Поточне тестування та самостійна робота								Індив. завд.	Заг. кільк. балів
Модуль 1									
Змістовий модуль									
ЗМ 1			ЗМ 2			ЗМ 3		20	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
8	8	8	8	8	8	8	8		
Модульний контроль - 5			Модульний контроль - 6			Модульний контроль - 5			

13. Методичне забезпечення

1. Програма з курсу «Основи екологічної токсикології».
2. Підручники та їх електронні форми.
3. Інформаційні ресурси.
4. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Визначення «екологічна токсикологія».
2. Предмет екологічної токсикології.
3. Головна мета та основні завдання дисципліни «Основи екологічної токсикології» .
4. Перелік питань, розгляд яких передбачає дисципліна «Основи екологічної токсикології».
5. Отрути за характером дії на організм, агрегатним станом, за походженням, ступенем небезпеки.
6. Причини гострих і хронічних отруєнь.
7. Ознаки отруєння організму людини і тварин.
8. Лікування і профілактика отруєнь.
9. Загальні уявлення про токсикокінетику і екологічну токсикокінетику.
10. Основні параметри токсикокінетики.
11. Проникнення отрут в організм через мембрани.
12. Всмоктування отрут з дихальних шляхів, шлунково-кишкового тракту, через шкіру.
13. Розподіл, транспортування і перетворення отрут.
14. Загальні уявлення про токсикодинаміку і екотоксикодинаміку.
15. Пряма дія. Кумуляція. Адаптація.
16. Рівні екотоксичного ефекту.
17. Забруднення довкілля.
18. Екотоксиканти.
19. Хімічні елементи різних класів токсичності.
20. Токсичні сполуки сірки і азоту.
21. Стійкі органічні забруднювачі.
22. Пестициди. Використання пестицидів.
23. Основні хлорорганічні сполуки.
24. Хімічні канцерогени. Канцерогенні речовини.
25. Мінеральні волокна.
26. Ароматичні вуглеводні.
27. Мікотоксини, фітотоксини і зоотоксини.
28. Поширеність отруйних рослин.
29. Токсини вищих рослин.
30. Фітотоксини.
31. Основні групи отруйних тварин.

15. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна

1. Гармаш Т.П. Основи екологічної токсикології. Навчальний посібник. – Полтава: АСМІ, 2010. – 268 с.
2. Каплин В.Г. Основы экотоксикологии / Каплин В.Г. М.: КолосС, 2006. - 232 с.
3. Рудь О.Г., Грицик О.Б. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Водна токсикологія». – Рівне: НУВГП, 2008 – 36 с.
4. Снітинський В.В. Екотоксикологія: Навчальний посібник / В.В. Снітинський, П.Р. Хірівський, П.С. Гратів та ін. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 330 с.
5. Гандзюра В.П. Продуктивність біосистем за токсичного забруднення середовища важкими металами. – Київ: ВГЛ “Обрії”, 2002. – 248 с.
6. Гандзюра В.П., Грубінко В.В. Концепція шкодочинності в екології. Монографія. – Київ-Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – 144 с.
7. Гандзюра В.П. Екологія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання друге, перероблене і доповнене (з грифом МОН України) – К., Сталь,

2009. – 375 с.

8. Физиология и токсикология водных животных. Сборник статей. – Рыбинск: Рыбинский дом печати, 2007. – 340 с.

9. Филенко О.Ф., Михеева И.В. Основы водной токсикологии. – М.: Колос, 2007. – 144 с.

10. Михайловська Т.М.. Екологічна токсикологія Ч.1// Навчальний посібник – Чернівці: Рута, 2007. – 86 с.

11. Гончар О. М. Основы екологічної токсикології / О. М. Гончар. – Чернівці – К.: Рута, 2005. – 51 с.

12. Григор'єва Л. І. Основы екологічної токсикології : [навчально-методичні матеріали до курсу] / Л. І. Григор'єва, Ю. А. Томілін – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Вип. 163. – 40с.

13. Корабльова А. І. Вступ до екологічної токсикології: [навчальний посібник] / А. І. Корабльова, Л. Г. Чесанов, А. Г. Шаперь – Дніпропетровськ: Поліграфіст, 2003. – 372 с.

14. Кутлахмедов Ю. А. Проблемы экологического нормирования и радиационная безопасность биоты экосистем / Ю. А. Кутлахмедов, И. В. Матвеева, А. Г. Саливон, А. Н. Леньшина // Научнометодический журнал. – Серия «Техногенная безопасность», 2009. – Т. 116, Вип. 103. – С. 29–34.

15. Грицик О.Б. Основы екологічної токсикології. Навчальний посібник. – О.Б. Грицик, Р.М Сачук, О.Ю. Грицик – Рівне: РДГУ, 2016. – 140 с.

16. Екологічна токсикологія/ В.М. Шумейко, І.В. Глухівський, В.М. Овруцький та ін. К.: АТ «Видавництво «Столиця», 1998.- 204 с.

17. Дудник С.В., Євтушенко М.Ю. Водна токсикологія: основні теоретичні положення та їхнє практичне застосування [Монографія] / С.В.Дудник, М.Ю.Євтушенко. – К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2013. – 297 с.

Допоміжна

1. Абакумов В.А. Продукционные аспекты биомониторинга пресноводных экосистем //Продукционно-гидробиологические исследования водных экосистем.– Л.: Наука, 1987.– С. 51-61.

2. Алексеев Ю.В. Тяжелые металлы в почвах и растениях. – М.: Агропромиздат, 1987.– 142 с.

3. Альберт Э. Избирательная токсичность.– М.: Мир, 1971.– 431 с.

4. Биргер Т.И. Метаболизм водных беспозвоночных в токсической среде. – К.: Наук. думка, 1979.– 192

5. Брагинский Л.П. Биопродукционные аспекты водной токсикологии //Гидробиол. журн.– 1988.–24.– № 3.– С. 74–83.

6. Брагинский Л.П., Величко И.М., Щербань Э.П. Пресноводный планктон в токсической среде.– К.: Наук. думка1987.– 197 с.

7. Голмиков С.Н., Саноцкий И.В., Тиунов Л.А. Общие механизмы токсического действия.– Л.: Медицина, 1986.– 280 с.

8. Голубев А.А., Люблина Е.И., Толоконцев Н.А., Филлов В.А. Количественная токсикология.– Л.: Медицина, 1973.– 287 с.

9. Филенко О.Ф. Водная токсикология.– М.: Изд-во МГУ, 1988.– 154 с.

16. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Положення про державну екологічну інспекцію України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-п>

2. Інформаційний бюлетень. Нові пестициди: токсиколого-гігієнічні характеристики, нормативи і регламенти, заходи безпеки. Режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=73096

3. Український журнал сучасних проблем токсикології. Режим доступу: <http://protox.medved.kiev.ua/index.php/ua/categories/problems-articles/item/53-industrial-toxicology-experience-and-prospects-of-scientific-activities-jubilee-notes>

4. Міністерство енергетики та захисту довкілля. Режим доступу: <https://menr.gov.ua/content/ekologichniy-monitoring-dovkillya.html>

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями)

на 20__-20_ навчальний рік на засіданні кафедри екології, географії та туризму

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “ ____ ” ____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “ ____ ” ____ 20__ року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями)

на 20__-20__ навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)